

Våroljeväxter så in i Norden

Nordens samlade toppkompetens samlades i början av mars för en konferens om våroljeväxter. 25 expertföredrag samt odlarerfarenheter blev ett mycket bra tillfälle för kunskapsutbyte för en bättre odling.

Text: Albin Gunnarson, SFO

SFO har sedan ett antal år varit med och skapat något vi kallar för det Nordiska Våroljeväxtnätverket. Det hela började för 4–5 år sedan med att SFO blev inbjudna till NIBIO i Norge för att berätta om SFOs Projekt 20/20 och 3000. Väl där kläcktes idén om att bjuda in till ett mer årligt samarbete även med Finland med vilka SFO sedan drygt 10-talet år har haft ett kunskapsutbyte.

Brett och informellt nätverk

Det Nordiska Våroljeväxtnätverket är tämligen informellt, men består av de tre aktörer som driver oljeväxtodlingen framåt i Norden. NIBIO i Norge, SFO i Sverige och Avena Nordic Grain i Finland. NIBIO, Norsk institutt for bioøkonomi, är ett forskningsinstitut som har drivit ett omfattande utvecklingsprojekt med växtföljder och med speciellt raps i fokus. Avena Nordic Grain driver handel med oljeväxter och spannmål samt pressanläggning i Kyrkslätt väster om Helsingfors.

Nätverket träffas årligen och för några år sedan kom idén om att genomföra en Nordisk Våroljeväxtkonferens för oljeväxtingresser och lantbrukare. Konferensen skulle sammanfalla med tidpunkten för slutredovisning av det norska BRAKORN-projektet som då också fick chans att publiceras på en internationell arena. Programmet utformades i samverkan med hela nätverket och med helhetssyn från sådd till mognad.

Bred redovisning

Konferensen inleddes med några ord av artikelförfattaren, Wendy Waalen,

Eliten på plats. Forskare, rådgivare och lantbrukare från Sverige, Norge och Finland samlade för kunskaps- och erfarenhetsutbyte med våroljeväxter. Foto: Anneli Kihlstrand

NIBIO och Kati Lassi, Avena Nordic Grain innan Unni Abrahamsen, NIBIO, inledde med att redovisa resultat från en studie av förfruktseffekter i fältförsök och praxis. Man har identifierat att mer växtnäring behövs om skördepotentialen är högre på grund av en bra förfrukt. Men man har också kunnat visa att gårdar där raps förekommer regelbundet i växtföljden har 10 procent högre spannmålsskörd.

Programmet var uppbyggt så att efter ett inledande lite mer omfattande föredrag följdes detta upp med motsvarande arbete i de andra länderna. Därför följdes detta första inlägg av att Ann-Charlotte Wallenhammar redovisade resultatet från den odlarenkät hon och Eva Stoltz genomfört bland svenska våroljeväxtodlare. Enkätens syfte var att finna framgångsfaktorer. Mest tydliga skördehöjande faktorer har varit att så tidigt, att spruta med bor och bekämpa ogräs och insekter.

Efter detta redogjorde Norge, Sverige, följt av Finland lite kort om sortprovning och fördelningen och utveckling mellan raps och rybs i respektive länder. Så sent som 2016 gick vårraps om vårrybs-

arealen i Finland. Kati Lassi beskrev också lite kring Clearfield i Finland som introducerades i vårrybs 2010.

150 plantor/m² galler

Under passet groningsteknik hölls flera inlägg från Norge och Sverige. I Norge har man jämfört grobarhet på papper med skjutkraftstest. Man kunde fastslå att skjutkraft inte alltid korrelerade med grobarhet. Från Sverige visades resultat från coating med mikronäring. Coating ökade rottillväxten och den tidiga biomassan, men det påverkade inte den totala skörden. I Norge har man också studerat jordtemperaturen och visade att låg temperatur gav en längre uppkomsttid och därmed också plantor i varierande stadier. Man har även utfört utsädesmängdsförsök som ligger helt i linje med de tidigare försöken från Sverige. Vårraps ska sås med 150 plantor/m². Men ofta är faltuppkomsten inte bättre än 60 procent och ändå kan beståndet ge full skörd.

Sköderester mot jordloppor

Åsa Myrbeck, RISE, berättade om

Fullt hus. Det blev en lyckad heldag för alla vår-oljeväxtentusiaster. Foto: Albin Gunnarson

etableringsförsöken i Våraps 3000. Våraps kan uppenbarligen etableras i ett ganska grovt bruk bara där finns tillräckligt med fukt.

I blocket om insekter redogjorde Ola Lundin för det omfattande arbetet med jordloppor som utförts vid SLU. Där kan man nu bekräfta att angreppen av jordloppor blev mindre i fält som etablerades med skörderester i ytan. Kati Lassi berättade om vad man vet om den nya produkten Buteo som fått dispens i Finland. I demoodlingar har Buteo fungerat lika bra som Eldao och Cruiser OSR. En registreringsansökan för Buteo i Finland är inlämnad av Bayer Crop Science.

Mer resistens i Sverige

Både Sverige och Norge ingår i NORBARAG som systematiskt undersöker hur resistens mot insekticider utvecklar sig hos olika skadegörare. I Sverige är uppenbarligen rapsbaggar mer resistent mot pyretroider än i Norge. Nina Johansen, NIBIO, redovisade sedan sitt IPM-arbete med fångsplantor och fallor för rapsbaggar. Ljusblommiga sorter som Silver Shadow och Lyside har inte angripits mindre än andra sorter, men med fångsplantor har man kunnat locka baggar till att angripa dessa i stället för huvudgrödan. Fångstplantorna består vanligtvis av tidigt blommande värrybs som sås omkring rapsfältet. Fällfångst av rapsbaggar fungerade endast i försök som monitorering. Att på fältnivå fånga rapsbaggar i feromonfällor har inte visat sig praktiskt genomförbart.

Andrea Ficke NIBIO och Ann-Charlotte Wallenhammar höll föredrag om bomullsmögel. Andrea Ficke konstaterade att det nödvändigtvis inte behövs fallande kronblad som näring för den groende sporen av bomullsmögel för att infektera plantan. Det ska också regna lagom mycket för att angrepp ska

utvecklas - inte för mycket och inte för lite. Fukt i bestånden kan få sporer av bomullsmögel att gro under lång tid. Ann-Charlotte beskrev funktionen av sporfällan och det arbete som görs i Sverige för att försöka förbättra prognosverksamheten.

Bra kunskap om växtnäring

Trond Henriksen, NIBIO, har i projektet BRAKORN genomfört många olika tillämpningar på gödsling till raps som redovisades snabbt med tydliga rekommendationer. Delade givor gav inte högre skörd, ökad svavelgiva från 10 kilo per hektar påverkade inte heller skörden. Det råder en signifikant skördeökning av våraps upp till 150 kilo N per hektar. Mikronäring ökade inte skörden. Lena Engström redovisade det svenska arbetet i Våraps 3000 som inte fann en framkomlig väg till en matematisk N-gödslingsmodell men samtidigt indikerade arbetet att mätning med sensorer i växande gröda bör kunna fungera som gödslingsråd.

Gunnar Lundin som på grund av sjukdom inte kunde närvara fick sitt arbete med samplacering av fosfor redovisat av artikelförfattaren. Helt klart kan man öka effektiviteten i fosforgödslingen genom att placera fosfor närmare fröet.

Lantbrukare delade med sig

Den mycket givande och informativa dagen avslutades med att en lantbrukare från respektive land gav sin syn på vart oljeväxtodlingen är på väg och vad som bör odlingsutvecklas. Hans Eriksson från Sverige beskrev sitt arbete med att hålla sin jord i trim med kalkning, dränering och rätt jordbearbetning. Han efterlyste arbete med plantuppyggnad samt kalium- och kalciumgödsling.

Marcus Johansson från Finland undrade varför skördarna inte lyfter. Finländska miljöregler sätter stopp för ökad gödsling, hybridraps har han provat men han anser att det är andra faktorer som påverkar. Han framhöll markstrukturen där han anser att vi stampar åt våra jordar för mycket. Framförallt vill Marcus få fokus på lönsamheten i oljeväxtodlingen.

Björn Inge Rostad från Norge är relativt ny på oljeväxter. Han har inte haft så många växtföljdsomlopp med raps i växtföljden och kunde visa upp höga skördar. Insekter såsom jordloppor såg han som sitt största bekymmer, men även rapsbaggar och kålmal. Det är svårt att undgå att

behandla mot bomullsmögel tyckte han då han vet vad det kan kosta.

Hans Eriksson odlar raps vart 7:e år, Marcus Johansson vart 5-6 år och Björn Inge Rostad vart 8:e år. Det blir då svårt att inte dra parallellen till god växtföljd även för oljeväxter.

23 givande föredrag

Detta var en kort resumé från de 23 föredrag som hölls på konferensen som var mycket givande och informativ. Den kanske inte blir årligt återkommande, men för att föra Nordens våroljeväxtodlare framåt kan en roterande konferens mellan Sverige, Norge och Finland säkra kunskapsutbytet mellan våra nordiska grannländer även i framtiden. ●

På www.svenskraps.se finns presentationerna från konferensen.

10 viktiga slutsatser från Vårolväxtkonferensen

1. Mer växtnäring behövs om skördepotentialen är högre på grund av en bra förfrukt.
2. Gårdar där raps förekommer regelbundet i växtföljden har 10 procent högre spannmålsskörd.
3. Viktiga framgångsfaktorer för våraps: så tidigt, spruta med bor, bekämpa ogräs och insekter.
4. Coating ökade rottillväxten och den tidiga biomassan men påverkade inte den totala skörden.
5. Våraps ska sås med 150 plantor/m². Men ofta är fältuppkomsten inte bättre än 60 procent och ändå kan beståndet ge full skörd.
6. Våraps kan etableras i ett ganska grovt bruk bara där finns tillräckligt med fukt.
7. Angreppen av jordloppor blev mindre i fält som etablerades med skörderester i ytan.
8. Rapsbaggar är mer resistent mot pyretroider i Sverige än i Norge.
9. Växtnäringresultat från Norge: delade givor gav inte högre skörd, ökad svavelgiva från 10 kilo per hektar påverkade inte skörden. Signifikant skördeökning av våraps upp till 150 kilo N per hektar. Mikronäring ökade inte skörden.
10. Effektiviteten i fosforgödslingen kan helt klart ökas genom att placera fosfor närmare fröet.